

10. Потье 1989 – Потье Б. Типология // НЗЛ. - Вып. XXV. - Контрастивная лингвистика. – М.: Прогресс, 1989. – С. 187 - 205.
11. Рамат 1986 – Рамат П. Универсалии и типология // Вопросы языкознания. – 1986. - №2. – С. 17 – 26.
12. Рожденственский 1968 – Рожденственский Ю.В. О лингвистических универсалиях // Вопросы языкознания. – 1968. - № 2. – С. 3 - 13.
13. Рожденственский 1969 – Рожденственский Ю.В. Типология слова. – М.: Высшая школа, 1969. – 285 с.
14. Серебренников 1972 – Серебренников Б.А. О лингвистических универсалиях // Вопросы языкознания. – 1972. - № 2. – С. 3 - 16.
15. Ульманн 1970 – Ульманн С. Семантические универсалии // НЗЛ. - Вып. V. - Лингвистические универсалии. - М.: Прогресс, 1970. – 250 - 293.
16. Успенский 1970 – Успенский Б.А. Проблема универсалий в языкознании // НЗЛ. - Вып. V. - Лингвистические универсалии, - М.: Прогресс, 1970. – С. 5 - 30.
17. Хоккетт 1970 – Хоккетт Ч.Ф. Проблема языковых универсалий // НЗЛ. - Вып. V. - Лингвистические универсалии. – М.: Прогресс, 1970. – С. 45 - 76.
18. Шафиков 2000 – Шафиков С.Г. Типология лексических систем и лексико-семантических универсалий. – Уфа: Изд-во БГУ, 2000. – 259 с.

SUMMARY

The article presents the analysis of the lexical meaning structure of metaphorical transference in typologically different languages. The study of the metaphorical units in the mentioned languages led to the conclusion that there are general phenomena in lexical meaning structure, that is changing of the archiseme and actualization, addition of new, generalization and missing of differential semes. Analysis defined the following types of metaphorical concepts: **equivalent**, **partially-equivalent** and **metaphorical** lacunae. From the cognitive point of view, we can speak about such metaphor features as interaction, universality and national specificity.

Ельза Васильєва

ПЕРЕЛІК НАВИЧОК І УМІНЬ, НЕОБХІДНИХ ПРИ НАПИСАННІ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

72.52

Стаття присвячена проблемі створення переліку навичок і умінь, які необхідні для написання наукового дослідження іноземною мовою. Визначення цього переліку ґрунтується, по-перше, на навичках і вміннях, виділених Б.А.Лопідусом як складник

змісту навчання письма, і, по-друге, на вимогах програми V курсу до навичок і вмінь з написання наукового дослідження та загальному переліку вмінь, наведеному в програмі. Успішна писемна комунікація обумовлена особливістю протікання текстової діяльності, що містить декілька етапів. Отже, відібрані навички та вміння було розподілено за чотирма етапами текстової діяльності: орієнтувальний, плануючий, реалізуючий та контролюючий етапи.

Для успішного здійснення текстової діяльності студентам необхідні знання, навички та вміння. Функція знань при цьому допоміжна — знання входять до процесуального блоку (блоку засобів, які забезпечують уміння) [Бердичевский 1989: 34]. Формування навичок і розвиток умінь, необхідних для реалізації академічного писемного мовлення відбувається на всіх етапах текстової діяльності.

Проблема навичок і вмінь в методиці, педагогіці, психології розглядається багатьма вітчизняними і зарубіжними дослідниками. При визначенні переліку навичок і вмінь, необхідних для написання наукового дослідження іноземною мовою, ми спиралися на навички та вміння, виділені Б.А.Лапідусом (як складник змісту навчання письма), на вимоги програми V курсу до навичок і вмінь писемного мовлення, а також на загальний перелік умінь, поданий в програмі.

Вслід за Б.А.Лапідусом розрізняємо такі навички та вміння письма:

1) навички та, частково, елементарні вміння, які пов'язані з каліграфією, графікою, орфографією й пунктуацією мови, яка вивчається;

2) навички та вміння, які необхідні для створення текстів і критики власного іншомовного тексту, а також навички та вміння оперування мовними та позамовними явищами з метою усунення потенційної “незручності при читанні”;

3) вміння продукувати писемні тексти з прийнятою в цій культурі постійною композиційною схемою та навички використання відповідних мовних засобів;

4) навички оперування специфічними для писемного мовлення прагматичними формулами [Лапідус 1980:135].

Б.А.Лапідус вважав вміння створювати “тексти, які зручно читаються” (термін Б.А.Лапідуса “удобочитаемость”) проявом культури писемного мовлення [Лапідус 1986:75].

Засоби створення “текстів, які зручно читаються” охоплюють:

1) фізичні властивості тексту (характер і розмір шрифту, довжина рядка, у рукописному варіанті — розбірливість почерку тощо);

2) нормативність мовлення (лексико-граматична, орфографічна, пунктуаційна нормативність, а також стилістична адекватність), тобто

відсутність помилок, які відвертають увагу читача та, як результат, ускладнюють процес читання;

3) графічне виділення абзаців;

4) створення текстів, які не потребують від читача періодично повертатися до вже прочитаної частини речення або робити паузи для встановлення змістових зв'язків усередині речення. Для того, щоб створити такий текст, автору необхідно володіти двома вміннями — по-перше, вмінням критичного аналізу власної письмової роботи (тобто вмінням дивитися на написане очима читача), і, по-друге, вмінням вносити корективи в речення, які вірогідно викликають труднощі сприйняття в потенційного читача [Лapidус 1980:133-134; Лapidус 1986:130-135].

Таким чином, ми вважаємо за необхідне приділяти увагу навчанню студентів створювати “тексті, які зручно читаються” як вагомому складнику у формуванні культури писемного мовлення та розвитку методичних умінь (в процесі перевірки та редагування тексту власного дослідження, а також робот інших студентів при взаємоконтролі).

Серед навичок і вмінь, які необхідні для укладання наукового дослідження, ми виділяємо мовленнєві навички (навички техніки письма, лексичні та граматичні навички), а також мовленнєві вміння писемного мовлення.

У програмі V курсу в галузі писемного мовлення можна виділити такі актуальних для написання наукового дослідження вміння:

1) інтерпретувати дані шляхом написання узагальнюючих коментарів до діаграм, таблиць, цифр тощо;

2) посилалися на джерела інформації в тексті;

3) належним чином оформляти бібліографію;

4) організовувати навчальне повідомлення з теми дослідження згідно з чинними вимогами (назва, зміст, формулювання проблеми, огляд літератури, план дослідження, висновки, бібліографія, додатки тощо) [Програма 2001:202-205].

Проаналізував загальний перелік навчальних умінь (*Study skills*), представлений у програмі, ми визначили навчальні вміння, які розвиваються саме в процесі написання наукового дослідження, а саме: вміння академічного писемного мовлення (*Academic writing skills*); вміння читання (*Reading skills*); дослідницькі вміння (*Research skills*); вміння мислення (*Thinking skills*); вміння широкого використання англійської мови (*Skills for dealing with extended use of English*); методичні вміння.

В ході підготовки наукового дослідження реалізуються дидактичні принципи інтелектуальної та пізнавальної активності та самостійності. Так, принцип інтелектуальної активності передбачає вдосконалення психологічних механізмів письма – випереджаючого синтезу, мислення,

пам'яті, уваги, внутрішнього промовляння. Стосовно принципу пізнавальної активності та самостійності, то в методичній літературі виділяються три рівні їхнього розвитку у студентів: копіюючий, перетворюючий і вибірково-творчий. Для процесу підготовки наукового дослідження необхідні вміння другого і третього рівнів.

На другому рівні студенти повинні оволодіти вміннями:

- 1) співвіднесення та узагальнення тематики різних джерел;
- 2) співвіднесення та оцінювання інформації;
- 3) узагальнення інформації та вибору її для доказу тієї чи іншої тези;
- 4) установлення причинно-наслідкових зв'язків між новими факторами чи фактами;
- 5) аналізу матеріалів і укладання певних висновків.

Уміння третього рівня розвитку пізнавальної активності та самостійності студентів передбачають:

- 1) вивчення, узагальнення та систематизацію інформації;
- 2) надання власних коментарів;
- 3) укладання висновків;
- 4) творчого створення варіантів тексту наукового дослідження.

На основі викладеного вище ми уклали перелік навичок і вмінь, які необхідні саме для написання наукового дослідження англійською мовою. Ці навички та вміння ми розподілили за етапами текстової діяльності.

На орієнтуючому етапі розвиваються вміння знаходити інформацію, дослідницькі вміння, вміння мислення та вміння широкого використання англійської мови, а саме вміння:

- самостійно добирати та опрацьовувати літературу з проблеми;
- знаходити потрібну інформацію в джерелі;
- користуватися різноманітними джерелами інформації, які пропонує бібліотека;
- занотовувати джерела інформації;
- вивчати, співвідносити, оцінювати, систематизувати та узагальнювати інформацію з джерел;
- нотувати з різних джерел;
- аналізувати матеріали та робити висновки.

На плануючому етапі формуються такі навички:

- 1) техніки письма:
 - коректно вживати пунктуаційні знаки;
 - вживати велику літеру (*Capitalization*);
 - вживати курсив (*Italics*) і підкреслення, зокрема, в бібліографії;
 - вживати абрєвіатури (*Abbreviation*), типові для академічного тексту.

- пунктуаційно оформлювати посилання, цитати та бібліографію;

2) лексичні навички:

- розрізняти академічні (формальні) і неакадемічні (неформальні) лексичні одиниці;

- вживати загальнонаукову, термінологічну та тематичну лексику;

- вживати вставні слова/звороти, кліше;

- вживати засоби міжабзацного зв'язку (перехідні слова, речення, абзац);

3) граматичні навички:

- вживати повні дієслівні форми замість скорочених, відповідно до вимог академічного стилю;

- вживати умовний спосіб;

- вживати модальні дієслова;

- вживати дієприкметникові, герундіальні звороти;

- вживати пасивний стан;

- вживати узгодження часів.

Також на плануючому етапі розвиваються вміння читання, дослідницькі вміння та вміння мислення:

- коректно та докладно формулювати тему дослідження;

- формулювати та розвивати тезу;

- вибирати інформацію на її доказ;

- розподіляти головну та другорядну інформацію;

- укладати складний план;

- визначати предмет, тему, адресата і мету дослідження;

- читати, розуміти та аналізувати текст-зразок наукового

дослідження;

- планувати та аналізувати процес написання;

- об'єднувати мовленнєві зразки в абзаци, абзаци в текст;

- писати вступ, основну частину та висновки;

- представляти власні коментарі;

- детально описувати факти та оформлювати згідно з вимогами

до структури та жанру наукового дослідження;

- інтерпретувати дані шляхом написання узагальнюючих коментарів до діаграм, таблиць, цифр тощо;

- цитувати та посилалися на джерела інформації у тексті;

- складати бібліографію джерел, на які є посилання;

- укладати анотацію до написаного дослідження;

- укладати роботу у відповідному форматі, в заданому обсязі з

використанням певної кількості джерел інформації;

- оформлювати роботу згідно чинних вимог.

На реалізуючому етапі розвиваються вміння графічної реалізації тексту дослідження у відповідному лексикографічному оформленні з урахуванням норм англійської мови, чинних вимог до тексту цього жанру та стандартів системи документування.

На контролюючому етапі розвиваються такі методичні вміння:

- виправляти орфографічні, лексичні, граматичні та пунктуаційні помилки у власному науковому дослідженні;
- самостійно редагувати написане та створювати кінцевий варіант власного тексту;
- виправляти помилки, редагувати та оцінювати наукове дослідження, укладене іншим студентом.

Таким чином, для успішної комунікації за допомогою писемних текстів необхідно зважати на особливості протікання текстової діяльності, що містить декілька етапів, на кожному з яких доцільно послідовно формувати навички та розвивати вміння написання тексту певного жанру (в нашому випадку — наукового дослідження).

БІБЛОГРАФІЯ

1. Бердичевский А.Л. 1989 – Бердичевский А.Л. Оптимизация системы обучения иностранному языку в педагогическом вузе: Науч.–теорет.пособие. – М.: Высшая школа, 1989. – 103 с.

2. Лapidус 1980 — Лapidус Б.А. Обучение второму иностранному языку как специальности: Учеб. пособие. – М.: Высш.школа, 1980. – 173 с.

3. Лapidус 1986 — Лapidус Б.А. Проблемы содержания обучения языку в языковом вузе: Учеб. пособие. – М.: Высш.школа, 1986. – 144 с.

4. Програма 2001 — Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей, Ю.В.Головач та ін. — К.: The British Council, 2001. — 245 с.

SAMMURY

The article deals with the problem of creation of the list of skills, which are necessary for writing a research paper in a foreign language. The proposed list of skills is based on the skills defined by B.A.Lapidus, on the requirements of *Year Five Syllabus* to writing a research paper, and on the skills from the *Study Skills*, stated in the *Curriculum*. The skills selected are organised considering the stages of the text program (procedure).